

accidentalul, fragmentul, aleatoriul, moda, *trend*-urile, fascinațiile scurte și excitațiile tot mai puțin spirituale, dar tot mai mult senzoriale, generate de tehnologii, se aglutinează într-un lanț genetic necontrolat al sensibilității omului nou, inventat și auto-proclamat, stăpân al unei rețele haotice de influențe confuze. Trăim – susține Steiner, în finalul eseului său – într-un „agnosticism-aspirină, acea « suflare nici caldă, nici rece » cu care post-modernitatea noastră este saturată acum. Să presupunem că ateismul a venit să-i posede și să-i activeze pe cei care sunt maeștrii formei articulate și constructorii gândirii. Vor rivaliza lucrările lor dimensiunile, puterea uriașă de persuasiune pe care am cunoscut-o?” (p. 368). Profetic, abstract, asumat singular prin densitatea culturală și prin fluența unei gândiri care înlănțuie și divaghează savant despre disparități și incongruențe epistemice, Steiner reia, în tonul sentimental-generos al celui care enunță o parabolă, ideea conform căreia suntem numai „oaspeți ai creației“. Statutul acesta angrenează un dictat neafirmat al candorii, cu care privim și înregistrăm realitatea, cu care ne ajustăm la măsurile lumii noi și cu care anticipăm formele ce ne vor modela în viitor. „Datorăm gazdei noastre politețea de a întreba“, conchide Steiner, la capătul unei pledoarii pentru un umanism nou, ce își recunoaște și reinteroghează originile, într-un efort de generare continuă a sensului fondator de bine.

LAURA DUMITRESCU

Facultatea de Litere, Universitatea din București

GABRIELA BIRIȘ, *Limba medical. Anatomie. Curs pentru studenții străini din anul pregătitor*, București, Editura Universității din București, 2014, 144 p.

Manualul Gabrielei Biriș face parte dintr-o serie de materiale didactice moderne, dedicate predării limbii române ca limbă străină (RLS). Acest domeniu a cunoscut o dezvoltare substanțială în ultimii ani, dezvoltare care se datorează, în special, unei mobilități intense a studenților străini veniți din țări intra- și extracomunitare.

Lucrarea se adresează acelor cursanți din Anul pregătitor care intenționează să urmeze, în română, facultăți cu profil medical. Se observă, astfel, o diferență considerabilă față de alte lucrări, redactate pentru cursurile practice (introdutive și/sau avansate) de limba română (vezi Cristina-Valentina Dafinoiu, Laura-Elena Pascale, 2015, *Limba română. Manual pentru studenții străini din anul pregătitor (Nivel A1-A2)*, ediția a III-a revizuită și adăugită, București, Editura Universitară; Elena Platon (coord.), 2012, *Româna ca limbă străină. Caiete didactice. A1+*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință; Elena Platon, Ioana Sonea, Dina Vilcu, 2012, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS)*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință; Ionuț Geană, 2014, *Limba română pentru străini. Manual pentru avansați (C1-C2)*, București, Editura Universității din București). Manualul vizează predarea limbajului specializat de anatomie umană în cadrul cursurilor de la Anul pregătitor. Deși reprezintă o componentă esențială în procesul RLS, limbajele specializate și alcătuirea de materiale pentru diferite specializări sunt aspecte care nu s-au bucurat de atenția cuvenită din partea autorilor de manuale pentru străini.

Meritul lucrării constă, pe de o parte, în oferirea unui material extrem de util străinilor care, anual, vin într-un număr ridicat să studieze medicina la facultățile românești. La utilitatea sa contribuie, printre altele, prezența unui CD, care însoțește materialul didactic și care conține varianta audio a textelor din cele opt lecții cuprinse în manual.

Pe de altă parte, manualul Gabrielei Biriș are menirea să atragă atenția asupra lipsei de materiale didactice moderne, rezervate procesului de predare-învățare a limbajelor specializate. Pentru limbajul medical există manuale întocmite în timpul perioadei comuniste (vezi Flora Șuteu,

Emil Ghițulescu (coord.), 1982, *Limba română. Manual pentru studenții străini. Anul pregătitor, semestrul al II-lea, profil medical*, București), care, însă, nu mai corespund modelului actual, de tip funcțional-comunicativ, în predarea RLS.

În privința conținuturilor lingvistice, manualul de limbaj anatomic se situează în nivelul A2-B1 din *Cadrul european comun de referință*. Cu alte cuvinte, poate fi folosit numai după dobândirea unui bagaj semnificativ de cunoștințe de limba română (deopotrivă, lexicale și gramaticale) (fapt subliniat, de altfel, în *Cuvânt înainte* – p. 7). De asemenea, lucrarea se axează pe cunoștințele de vocabular, îndeosebi pe cele aferente terminologiei anatomice, și mai puțin pe cunoștințele de sintaxă (care decurg implicit) sau pe cele de fonetică și de pronunție (presupuse ca asimilate până la momentul respectiv).

Conținutul în sine este precedat de o *Listă de abrevieri și simboluri*, necesară pentru înțelegerea adecvată a informațiilor lingvistice furnizate. Totodată, în paginile lucrării se adoptă modelul instaurat prin binecunoscutul manual universitar de RLS coordonat de Grigore Brâncuș (ediția din 1984 ș. u.), prin folosirea denumirii de *lecție* pentru unitățile de învățare, chiar dacă întreg conținutul științific introdus treptat depășește cu mult limitele unei lecții obișnuite, așa cum este înțeleasă aceasta în terminologia didactică. O denumire (alternativă) ar putea fi cea de *curs*, deși ar crea confuzii din cauza multiplelor sensuri ale acestui cuvânt. Totuși, mult mai potrivită ar fi chiar denumirea de *unitate*, mai ales că este preferată atât în manualele actuale de învățare a unei limbi străine (în special, în cele de limbă engleză sau franceză), cât și de materialele didactice de RLS (vezi Platon (coord.) 2012; Platon, Sonea, Vilcu 2012 etc.).

Structurat în opt lecții propriu-zise, la care se adaugă una de recapitulare finală, manualul acoperă aproximativ 30 de ore de curs (p. 7). Se constată că structura a fost gândită în raport cu cele 10 săptămâni de cursuri introductive de limbaj anatomic care se țin în al doilea semestru din Anul pregătitor la Universitatea din București. Din această observație rezultă, din nou, utilitatea practică, dovedită, a manualului.

Prin tematica abordată, lucrarea încearcă să sistematizeze într-un mod cât mai eficient principalele chestiuni care formează domeniul complex al anatomiei umane, fapt indicat și de titlurile celor opt lecții: 1. *Corpul uman: alcătuire, niveluri de organizare, planuri și raporturi anatomice*; 2. *Funcțiile fundamentale ale organismului uman. Sistemul tegumentar*; 3. *Sistemul osos (Osteologia)*; 4. *Sistemul muscular (Miologia)*; 5. *Sistemul nervos*; 6. *Funcțiile de nutriție. Sistemul digestiv*; 7. *Sistemul respirator*; 8. *Sistemul circulator*. Din simpla parcurgere a titlurilor, se remarcă o atenție deosebită pentru oferirea unei perspective cât mai largi asupra varietății tematice pe care o presupune anatomia umană.

Și la nivelul lecțiilor propriu-zise se observă o organizare riguroasă, sistematizată, care să faciliteze o înțelegere rapidă și corectă a noțiunilor științifice și a termenilor anatomici. Fiecare lecție este împărțită în două secțiuni majore, a căror dimensiune diferă în funcție de bagajul conceptual și terminologic vehiculat.

Într-o primă secțiune, se dă în întregime textul lecției, care conține termenii importanți pentru problematica discutată și care, simultan, poate fi urmărit ascultând CD-ul manualului. Înregistrările constituie un avantaj pentru o asimilare eficientă a noțiunilor științifice și a terminologiei de specialitate, iar lectura textului este realizată într-un tempo asemănător unei prelegeri academice.

De menționat este faptul că, potrivit notelor de subsol, textul reprezintă o sinteză a unor lucrări științifice de specialitate și a unor manuale de anatomie pentru elevii români de clasa a XI-a (vezi *Bibliografie și surse*, p. 144). În esență, conținutul unui text de lecție constă într-o îmbinare reușită dintre un discurs științific și unul didactic, dintre surse recente (apărute în intervalul 2006-2013) și unele mai vechi, cu o probabilitate ridicată de a fi consultate în anii de facultate.

În a doua secțiune, se adoptă un model de organizare în care textul lecției este împărțit în mai multe fragmente, iar fiecărui fragment semnificativ îi sunt alocate trei sau patru secvențe. În cea dintâi secvență, fragmentul este reluat în stânga paginii, fiind însoțit în majoritatea cazurilor de imagini colorate (desene ori fotografii), de o bună calitate. Cu ajutorul lor pot fi vizualizate cu

uşurinţă sisteme sau organe ale corpului uman despre care se discută în fragment. În plus, imaginile determină o învăţare eficientă a conţinuturilor ştiinţifice şi a celor terminologice, dar şi o prezentare atractivă, fără monotonia impusă, uneori, de un manual universitar.

În dreapta paginii se află o rubrică intitulată *Vocabular general*, dedicată cuvintelor care fac parte din limba comună, însă sunt mai puţin uzuale. Extrase din fragmentul din stânga, cuvintele sunt definite prin definiţii accesibile şi prin sinonime (sau, mai rar, prin antonime).

A doua secvenţă (*Vocabular medical*) conţine termenii de specialitate din fragmentul de text. Termenii sunt însoţiţi de definiţii, adesea, de tip preştiinţific, care au la bază nu numai surse lexicografice (variantele electronice a *Dicţionarului explicativ al limbii române*), ci şi surse terminografice (două dicţionare medicale). Interesant este şi că fiecare definiţie se încheie cu furnizarea corespondentului avut în limba engleză de termenul medical, fapt care înlesneşte învăţarea sa mai rapidă.

De cele mai multe ori, este inclusă o a treia secvenţă, referitoare la formarea cuvintelor şi la existenţa unor familii de cuvinte. Se constată un interes aparte pentru mijloacele interne de îmbogăţire a vocabularului (mai ales, pentru derivare şi compunere), chestiuni care sunt deseori neglijate în materialele didactice rezervate cursurilor practice. Interesul pentru formarea cuvintelor este subliniat prin enunţarea prefixelor şi a sufixelor cu o frecvenţă ridicată în terminologia medicală. Totodată, sunt amintite prefixoidele şi sufixoidele, care joacă un rol deosebit la nivelul acestui limbaj specializat.

Demn de remarcat este faptul că fiecare modalitate internă de îmbogăţire a lexicului este exemplificată corespunzător. De pildă, pentru sufixul *-tor (-toare)* „(cel) care face ceva”, avem exemplul *stimulator* „dispozitiv care produce un stimul” (p. 75). În mod indirect, sufixul este reluat mai jos, pe aceeaşi pagină, prin familia de cuvinte a *recepta – receptor – receptivitate*. Un alt exemplu priveşte seria de afixoide *derm(o)-/dermato-*; *-derm(ă)* „piele”, pentru care sunt oferite exemplele *dermic* „care aparţine dermei”, *dermovaccin* „vaccin care se injectează în dermă” şi *dermatologie* „domeniu medical al bolilor pielii” (p. 35).

A patra secvenţă este cea care conţine elementele pragmadiscursive, prezente ca atare în textul propriu-zis al lecţiei. Prin exemple bine alese dintr-o sursă on-line (revista de popularizare medicală *Ce se întâmplă, doctore?*), secvenţa explică uzul conectorilor frastici şi transfrastici, caracteristici limbajului medical, în particular, şi limbii comune, în general. Exemplele selectate trimit la subiecte cu tematică medicală (ca administrarea unor vitamine, întrebuintarea plantelor medicinale, rezultatele unui tratament naturist ori medicamentos etc.), care evită posibila monotonie cauzată de transmiterea exclusivă a informaţiilor pur ştiinţifice.

În aceeaşi ordine de idei, prezenţa elementelor de discurs este cu atât mai importantă cu cât, în manualele de curs practic, de regulă, acestea sunt trecute cu vederea, în pofida rolului semnificativ pe care îl au în organizarea redactărilor de texte. Atenţia scăzută acordată elementelor discursive în manualele de curs practic poate fi contracarată, după cum o dovedeşte manualul de limbaj anatomic, prin materialele destinate terminologiilor de specialitate.

Cele patru secvenţe sunt completate (punctual şi la finalul lecţiei) de aplicaţii prin care este verificată înţelegerea informaţiei şi a terminologiei ştiinţifice de către receptorii străini. În plus, aplicaţiile asigură învăţarea termenilor în scopul unei recunoaşteri ulterioare şi al folosirii lor efective. Bazate pe o gradare firească (de la simplu la complex), aceste aplicaţii includ exerciţii cu întrebări de înţelegere a textului, exerciţii de identificare a unei informaţii precise din text, exerciţii de completare, de indicare a unor sinonime sau a unor antonime, de formare de noi cuvinte utilizând sufixe sau prefixe, de alcătuire a unor propoziţii pornind de la cuvinte de importanţă atât pentru vocabularul general, cât şi pentru cel medical etc.

Problemele fundamentale puse de terminologia anatomică sunt sintetizate în cea de-a noua lecţie, cu un caracter recapitulativ. Exerciţiile propuse, care au în vedere chestiunile lexicale, dar şi pe cele pragmatice, au un grad de dificultate mult mai ridicat, plasându-se în limitele nivelului B2 de cunoaştere a limbii române.

Manualul se încheie cu un glosar român-englez, în care sunt enumerați termenii medicali din cele opt lecții propriu-zise. De asemenea, la sfârșitul manualului se află o listă bibliografică, dar și una cu sursele care au stat la originea textelor și a aplicațiilor din lecții.

Un ultim aspect se referă la faptul că, prin organizarea sa minuțioasă, la nivel macrostructural și microstructural, manualul de limbaj anatomic poate fi parcurs, deopotrivă, individual și asistat de un profesor. În cazul în care se optează pentru studierea individuală, ar fi util ca, la sfârșitul materialului didactic, să fie prezentă o cheie a exercițiilor, pentru o autoevaluare corectă. Sugestiile de rezolvare devin necesare mai ales pentru exercițiile care vizează conectorii, ce pot ridica probleme din cauză că apariția lor în învățarea unui limbaj specializat nu este dublată de predarea temeinică în timpul cursurilor practice de limba română.

Caracterul sistematic, atenția pentru fenomene lingvistice (i.e. formarea cuvintelor sau statutul elementelor discursive) mai puțin prezente în manualele generale de RLS și diversitatea exercițiilor justifică utilitatea manualului de limbaj anatomic. În contextul absenței unor suporturi de curs rezervate terminologiilor de specialitate, lucrarea Gabrielei Biriș reprezintă un material modern, atractiv din mai multe puncte de vedere, care își dovedește valoarea în procesul complex de predare-învățare a unui limbaj specializat, adresat unui număr considerabil de studenți străini.

ANDREEA-VICTORIA GRIGORE

Facultatea de Litere, Universitatea din București